

UDK: 711.4:911.631(497.113)

IDEJNO URBANISTIČKO-ARHITEKTONSKO REŠENJE UREĐENJA DELA CENTRA I NJEGOVE NEPOSREDNE OKOLINE U NASELJU TEMERIN

Milena Dinić-Branković¹, Jelena Đekić², Milica Igić³, Mihailo Mitković⁴, Petar Mitković⁵

Rezime:

U radu je prikazan koncept idejnog urbanističko-arhitektonskog rešenja uređenja dela centralnog područja Temerina i neposredne okoline centra, koje je realizovano u okviru javnog konkursa 2016. godine. Uz poštovanje postojeće urbane matrice i važeće regulative, predloženo rešenje u užem kontekstu obuhvata parterno uređenje, ozelenjavanje i popločavanje sa elementima urbanog opremanja, dok u širem kontekstu remodeluje postojeće saobraćajne tokove. Cilj je kreiranje reprezentativnog i održivog ambijenta, kroz remodelaciju postojećih i kreiranje novih pešačkih površina i njihovo umrežavanje sa okruženjem, povećanje intenziteta korišćenja prostora u skladu sa njegovim centralnim duhom, i kreiranje identiteta i duha mesta (genius loci).

Ključne reči: konkurs, gradski centar, urbana regeneracija, pešački karakter, transformacija.

CONCEPTUAL URBAN AND ARCHITECTURAL DESIGN OF THE PART OF CENTRAL AREA AND ITS IMMEDIATE SURROUNDINGS IN THE SETTLEMENT TEMERIN

Abstract:

The paper presents the conceptual urban and architectural design of the part of central area and its surroundings in the settlement Temerin, which was realized as part of a public competition in 2013. Respecting the existing urban matrix and current regulations, the proposed design in the immediate context includes landscaping, greening and paving, with elements of urban furnishing, while in the wider context it remodels the existing traffic flows. The goal is to create a representative and sustainable environment, by remodeling the existing and creating new pedestrian areas and their integration into the surroundings, increasing the intensity of the usage of space in accordance with its central character, and creating the identity and spirit of place (genius loci).

Keywords: competition, city center, urban regeneration, pedestrian character, transformation.

¹ Dr Milena Dinić-Branković, dipl. inž. arh., asistent, milena.dinic@gaf.ni.ac.rs, Građevinsko-arhitektonski fakultet Univerziteta u Nišu

² Jelena Đekić, dipl. inž. arh., asistent, jelena.djuric@gaf.ni.ac.rs, Građevinsko-arhitektonski fakultet Univerziteta u Nišu

³ Milica Igić, dipl. inž. arh., asistent, milica.igic@gaf.ni.ac.rs, Građevinsko-arhitektonski fakultet Univerziteta u Nišu

⁴ Mihailo Mitković, dipl. inž. arh., asistent, mihailo.mitkovic@gaf.ni.ac.rs, Građevinsko-arhitektonski fakultet Univerziteta u Nišu

⁵ Dr Petar Mitković, dipl. inž. arh., redovni profesor, petar.mitkovic@gaf.ni.ac.rs, Građevinsko-arhitektonski fakultet Univerziteta u Nišu

1. UVOD

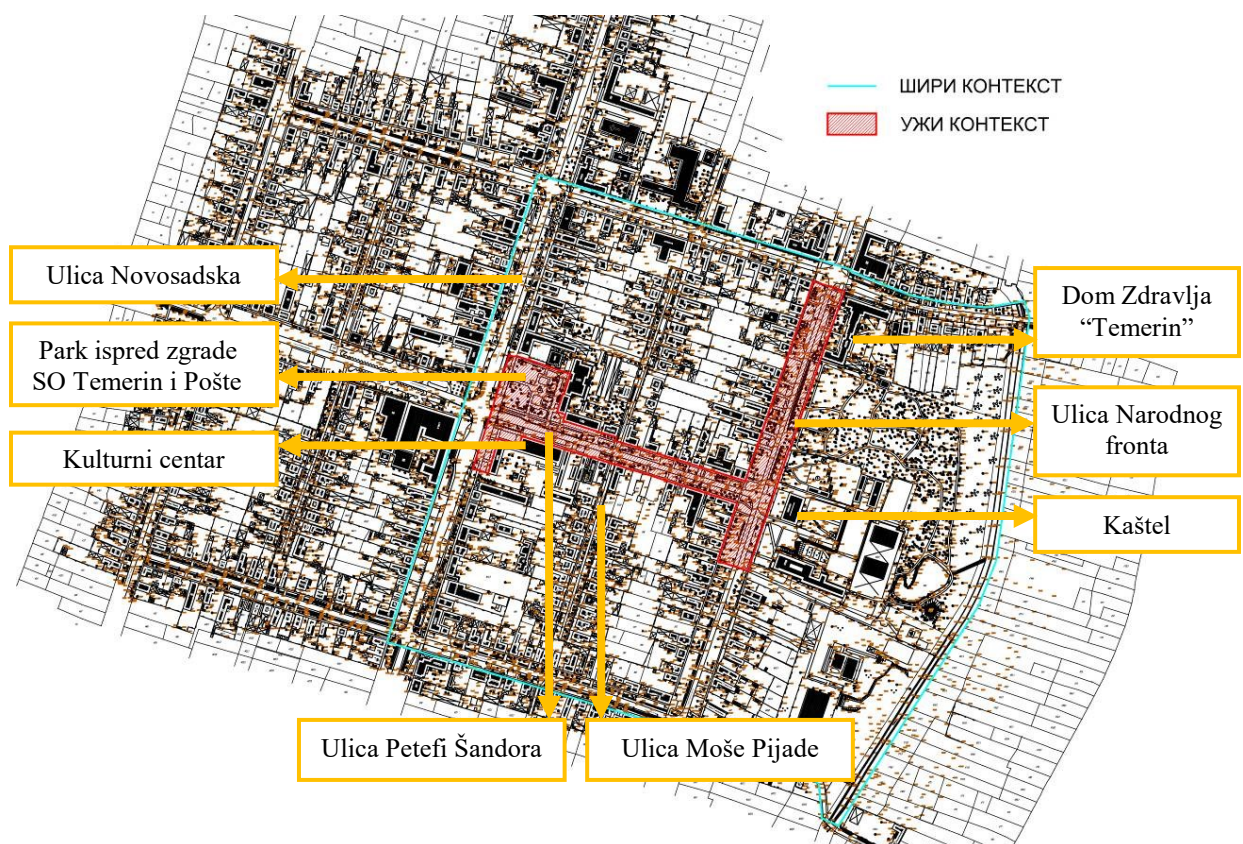
U radu je izložen prikaz idejnog urbanističko-arhitektonskog rešenja uređenja dela centralnog područja (uži kontekst) i neposrednog okruženja centra (širi kontekst) u naselju Temerin (slika 1), a na osnovu projektnog zadatka koji je definisan javnim konkursom. Raspisivač konkursa je Opština Temerin, a konkurs je realizovan marta 2016. godine. Namera raspisivača bila je da afirmiše potencijal uže zone centra Temerina kroz funkcionalno i vizuelno unapređenje predmetnog prostora, aktiviranjem svih potencijala i povećanjem stepena atraktivnosti. Od učesnika se očekivalo da ponude originalna, funkcionalna i racionalna rešenja koja oslikavaju duh Temerina i specifičnosti ovog naselja.

Stoga je cilj ovde izloženog konkursnog rešenja da kreira novi, reprezentativni i održivi ambijent koji će biti primeren zahtevima vremena i potrebama korisnika, uz poštovanje postojeće urbane matrice i važeće regulative. U radu su izloženi: postojeće stanje i regulativa, konceptualne smernice i obrazloženje saobraćajnog i parternog/ pejzažnog rešenja.

2. POSTOJEĆE STANJE I VAŽEĆA REGULATIVA

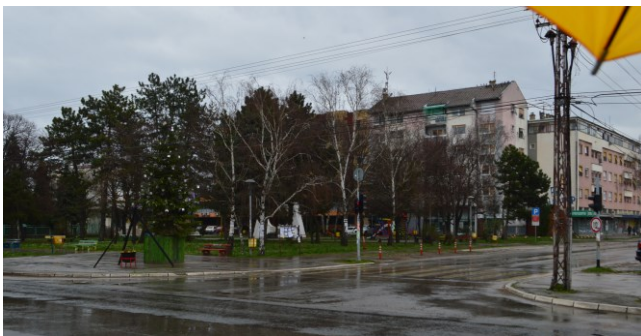
Postojeće stanje prostora parka i javnih površina ispred zgrade SO Temerin karakteriše veoma bogato zelenilo, koje iz Novosadske ulice blokira vizure ka objektima javne namene i spomeniku (slika 2), usitnjenost travnatih površina sa ortogonalnim pešačkim stazama i manji popločani skver sa spomen obeležjem. Parterno oblikovanje ne omogućava okupljanje većeg broja korisnika i uspostavljanje socijalnog kontakta, kao ni organizovanje značajnijih centralnih aktivnosti (skupovi, manifestacije). Urbani dizajn predmetnog prostora je skroman, bez potrebnog nivoa atraktivnosti koji zahtevaju centralna mesta. Prostorni, funkcionalni i ekonomski potencijali područja nisu iskorišćeni.

Park se oslanja na ulicu Šandora Petefija, koja predstavlja neuređenu celinu, bez integrišućih urbanih elemenata i prepoznatljivog vizuelnog identiteta. Oba ulična fronta na potezu od zgrade Kulturnog centra do raskrsnice sa ulicom Narodnog fronta formiraju objekti sa kontinualnom ivičnom izgradnjom. Većina fizičke strukture je prizemna, izuzev višespratnica

Slika 1. Katastarsko – topografski plan dela centra Temerina sa označenim širim i užim kontekstom obuhvata konkursnog zadatka i karakterističnim odrednicama

pored gradskog parka. Uličnu celinu karakteriše neusaglašenost arhitektonskih stilova i neujednačena visinska regulacija. Ulica je dvosmerna, sa segregacijom pešačkog i kolskog saobraćaja i uređenim površinama za parkiranje koje su u režimu naplate. U okviru regulacione širine ulice pojavljuje se visoko i nisko zelenilo. Namena objekata predstavlja spontano nastalu mešavinu funkcija stanovanja, trgovine, poslovanja i usluga. Šarenilo ugostiteljskih bašti sa različitim natkrivanjem dodatno raslojava ulični prostor.

Slika 2 – Postojeće stanje parka ispred SO Temerin

Ulica Narodnog fronta je izgrađena individualnim porodičnim objektima niske spratnosti u ivičnoj izgradnji. Ulica je dvosmerna, sa segregacijom pešačkog i kolskog saobraćaja i uređenim površinama za parkiranje. Karakterišu je velika regulaciona širina i pregledna dubunska vizura koja omogućava razvijanje većih brzina vozila. Bogata je niskim i visokim zelenilom. Pored stanovanja, namene objekata obuhvataju i trgovinu, poslovanje i usluge.

Za predmetno područje na snazi je Generalni plan naselja Temerin. Prema Planu, maksimalna dozvoljena spratnost objekata je P+3+Pk. Plan takođe dozvoljava korekciju regulacione širine postojećih uličnih koridora, gde je to potrebno i izvodljivo, kao i probijanje novih ulica, uslovljenih planiranom koncepcijom namene površina. Stoga ovo idejno urbanističko-arhitektonsko rešenje, u skladu sa važećim urbanističkim planom i realnim potrebama, delimično remodeluje postojeće saobraćajne tokove.

3. SMERNICE U KONCIPIRANJU URBANISTIČKOG REŠENJA

Polazna opredeljenja u kreiranju rešenja bila su formiranje isključivo pešačke zone u prostoru uličnog koridora Šandora Petefija sa transformacijom fizičke strukture, potom remodelacija pešačkih površina u zoni parka/ javnih sadržaja i umirenje saobraćaja u

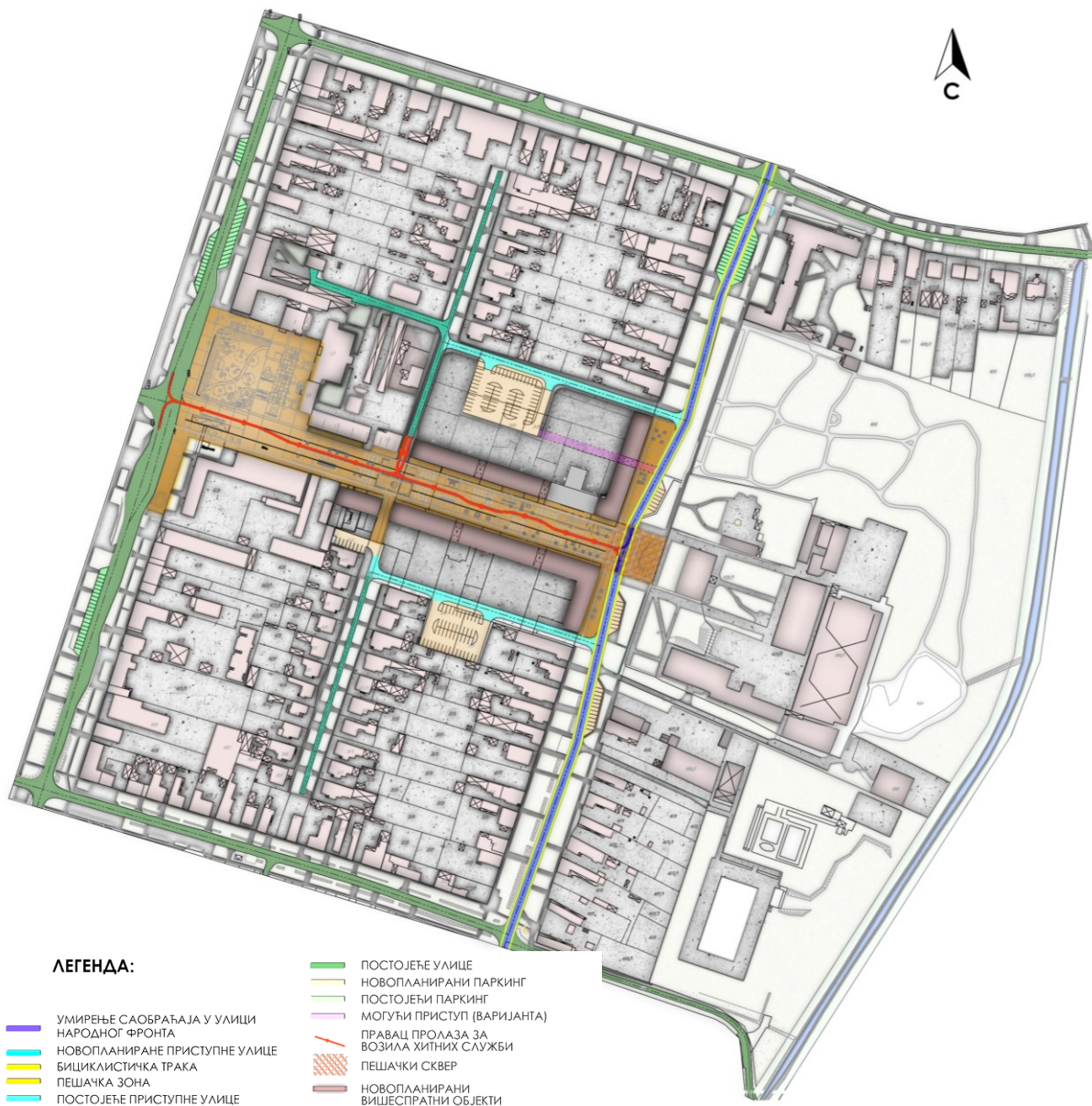
zoni ukršanja sa ulicom Narodnog fronta. Koncept u najvećoj meri poštuje zatečeno urbano tkivo, a novi sadržaji uklapaju se u kontekst nasleđenog. U tradicionalnoj ortogonalnoj matrici formiraju se nove prostorno-ambijentalne celine i predviđaju brojni novi sadržaji. Predlog je zasnovan je na detaljnoj analizi i valorizaciji postojećih sadržaja i konteksta šire urbane celine, analizi važeće regulative, kao i analizi potreba savremenih centralnih prostora, u cilju animiranja uličnog poteza Šandora Petefija i povećanja intenziteta aktivnosti i upotrebne vrednosti čitavog područja.

Kako je proces transformacije individualnog u višeporodično stanovanje u ulici Šandora Petefija već započeo, a u skladu sa važećom planskom dokumentacijom, rešenje predviđa višeporodično stanovanje duž čitavog poteza, spratnosti P+3+Pk. Važno je naglasiti da rešenje ostavlja mogućnost da se navedena transformacija individualnog u višespratno stanovanje ne realizuje istovremeno na svim parcelama, već fazno, na nivou pojedinačnih parcela, u dogovoru sa vlasnicima.

Postojeća saobraćajna mreža transformisana je tako da se najbolje prilagodi potrebama okruženja, kroz forsiranje pešačkih prostora i redukciju motornog saobraćaja, uz minimalne promene urbane matrice. Rešenje teži da očuva u najvećoj meri postojeće nisko i visoko zelenilo, ali da istovremeno oslobodi parter kako bi se poboljšao protok pešaka i oformile zone okupljanja. Kao jedinstveni integrišući element čitavog uličnog poteza usvojen je kvadratni motiv, koji proizilazi iz naseljske ortogonalne matrice, i koji se provlači kroz sve elemente urbanog dizajna (raster u parternoj obradi, mobilijar – sedenje, zelenilo u parteru, rozetne drveća, postavka podnih svetiljki).

4. SAOBRAĆAJNO REŠENJE

Prilikom planiranja nove saobraćajne mreže u području šireg konteksta, predloženo rešenje pokušava da u najvećoj meri zadrži prepoznatljive naseljske kvadratne blokove sa slepim ulicama (slika 1). Iz tog razloga nova saobraćajna postavka ne predviđa podelu bloka novim uličnim trasama na manje formate. Postojeće uključnje u ulicu Moše Pijade iz ulice Šandora Petefija se ukida (radi formiranja potpuno pešačkog koridora), a pristup do oba slepa ogranka ulice Moše Pijade rešava se uvođenjem dva nova prilaza iz ulice Narodnog fronta (slika 3). Kako se postojeće individualno stanovanje u ulici Šandora Petefija transformiše u višespratno, novoprojektovani prilazi su neophodni zbog pristupa ovim stambenim zgradama, ali i zbog povećanog broja korisnika.

Slika 3 – Predlog saobraćajnog rešenja šire zone centra

Sa južne strane užeg konteksta novoprojektovana ulica uspostavlja se preko katastarskih parcela koje se predlažu za transformaciju u višeporodično stanovanje, i povezuje sa ulicom Moše Pijade. Ukoliko se navedena transformacija individualnog u višespratno stanovanje ne realizuje istovremeno na svim parcelama, trasiranje ulice u prvoj fazi zahteva rušenje samo jednog objekta, što omogućava postepenu, etapnu realizaciju ostalog dela projekta.

Na sličan način trasira se i novoprojektovana ulica sa severne strane užeg konteksta – preko dveju katastarskih parcela koje se zajedno sa ostalima predlažu za transformaciju u višeporodično stanovanje. U prvoj fazi transformacije rešenje takođe zahteva

rušenje samo jednog objekta. U ovom slučaju moguće je i varijantno rešenje pristupa novoprojektovanim stambenim zgradama u vidu prilaza širine 5m koje ne zahteva rušenje glavnih objekata, a realizuje se preko neizgrađenog dela tri katastarske parcele. Nakon završene transformacije individualnog u višeporodično stanovanje, ovaj pristup bi funkcionisao kao pasaž u prizemlju novoprojektovane zgrade, a vodio bi do novoprojektovanog parkinga i dalje do ulice Moše Pijade.

Iz novoprojektovanih ulica pristupa se parkiralištima (46 mesta sa južne i 56 mesta sa severne strane), koja se formiraju na neizgrađenim katastarskim parcelama. Ova parkirališta namenjena

su posetiocima centralnih sadržaja i dobro su povezana pešačkim vezama sa ulicom Šandora Petefija, preko pasaža, ulice Moše Pijade i ulice Narodnog Fronta. Parkiranje za novoprojektovano višeporodično stanovanje obezbeđuje se u okviru pripadajućih parcela. Ulica Moše Pijade ostaje nepromenjene širine za pristup postojećem individualnom stanovanju, dok se širina kolovoza povećava na 5m za pristup novim višespratnim zgradama.

Ulica Šandora Petefija transformiše se u pešačku zonu na potezu od Novosadske ulice do Narodnog fronta. S obzirom na veliku regulacionu širinu od 29m, rešenjem se omogućavaju neometeni funkcionalni tokovi kretanja pešaka u tri zone: duž oba ulična fronta i u središnjoj zoni uličnog poteza. Velika regulaciona širina ulice omogućila je da se sadržaji, zelenilo i sav ulični mobilijar smeštaju između ovih pešačkih tokova, u zoni različite širine. Predviđeno je da se svi pristupi do stambenih objekata i lokala koji se nalaze u ulici Šandora Petefija obezbede iz novoprojektovanih ulica (automobili stanara i laka dostavna vozila za ekonomsko snabdevanje sa mogućnošću kratkotrajnog zadržavanja). Međutim, rešenje takođe omogućava da se u središnjoj zoni uličnog poteza, ukoliko to bude potrebno, odvija i kolski saobraćaj sa smanjenim brzinama. Iako se primat daje pešačkom saobraćaju, u središnjoj zoni ulice može se obezbediti neometen nužni pristup za interventna vozila (protivpožarna, ambulanta), u širini od pretežno 4,8m, odnosno minimalno 3,5m računajući od najisturenijih tačaka mobilijara u parteru. Ovaj tok je jednosmeran od ulice Novosadske ka ulici Narodnog fronta, sa mogućim isključenjem/ uključenjem u severni ogranak ulice Moše Pijade. Predviđeni radijusi skretanja vozila na čitavom toku su $r=7m$, a uključenje u ulicu Narodnog fronta obavlja se preko 3 pneumatska stubića. Jedinstvena parterna obrada i popločanje ulice Šandora Petefija (bez segregacije tokova) pojačavaju pešački karakter prostora, dok pozicija mobilijara i zelenila uslovljava meandriranje kolskog toka i onemogućava razvijanje velikih brzina vozila. Ostali vidovi kretanja vozila u uličnom prostoru se zabranjuju (individualna vozila, dostavna vozila). Kontinuitet pešačke promenade ostvaruje se na čitavom potezu. Pešački skverovi i prostori za okupljanje obrazuju se tako da ih eventualni nužni motorni saobraćaj ne ugrožava.

Na mestu ukrštanja ulice Šandora Petefija i Moše Pijade formira se pešački skver sa sedenjem i česmom. Ulica Moše Pijade menja svoj profil i

popločava se od skvera ka severu u dužini od 16m, i od skvera ka jugu u dužini od 30m. Na taj način se pešačka zona komunikaciono, vizuelno i funkcionalno povezuje sa okruženjem.

Trasa kolovoza ulice Narodnog fronta se menja u okviru postojeće regulacione širine, kako bi se saobraćaj u ulici donekle usporio i bezbedno izvelo ukrštanje sa pešačkom ulicom Šandora Petefija. Ulica Narodnog fronta se slama na deonice dužine najmanje 80m, kako bi se promenom pravca skratila postojeća dubinska vizura, i blagim meandriranjem kolovoza smanjila brzina vozila. Neposredno uz kolovoz pozicioniraju se biciklističke trake, koje su obostrane i jednosmerne, širine po 1m. Parkiranje se oslanja neposredno na biciklističku traku, a od nje se odvaja 0,6m zbog bezbednosti. Pešački saobraćaj odvija se neometeno uz obe regulacione linije, odnosno duž oba ulična fronta, a od kolovoza i biciklističkih traka odvojen je zelenilom. Jedino se ispred novoprojektovanih višeporodičnih zgrada predviđa veća popločana pešačka površina sa sedenjem. Raskrsnica pešačke ulice Šandora Petefija i ulice Narodnog fronta se u celosti popločava formirajući skver, preko koga sa smanjenim brzinama prelaze kolovoz i biciklističke trake. Pešački prostori za okupljanje u ulici i pored fontane zaštićeni su od motornog saobraćaja stubićama.

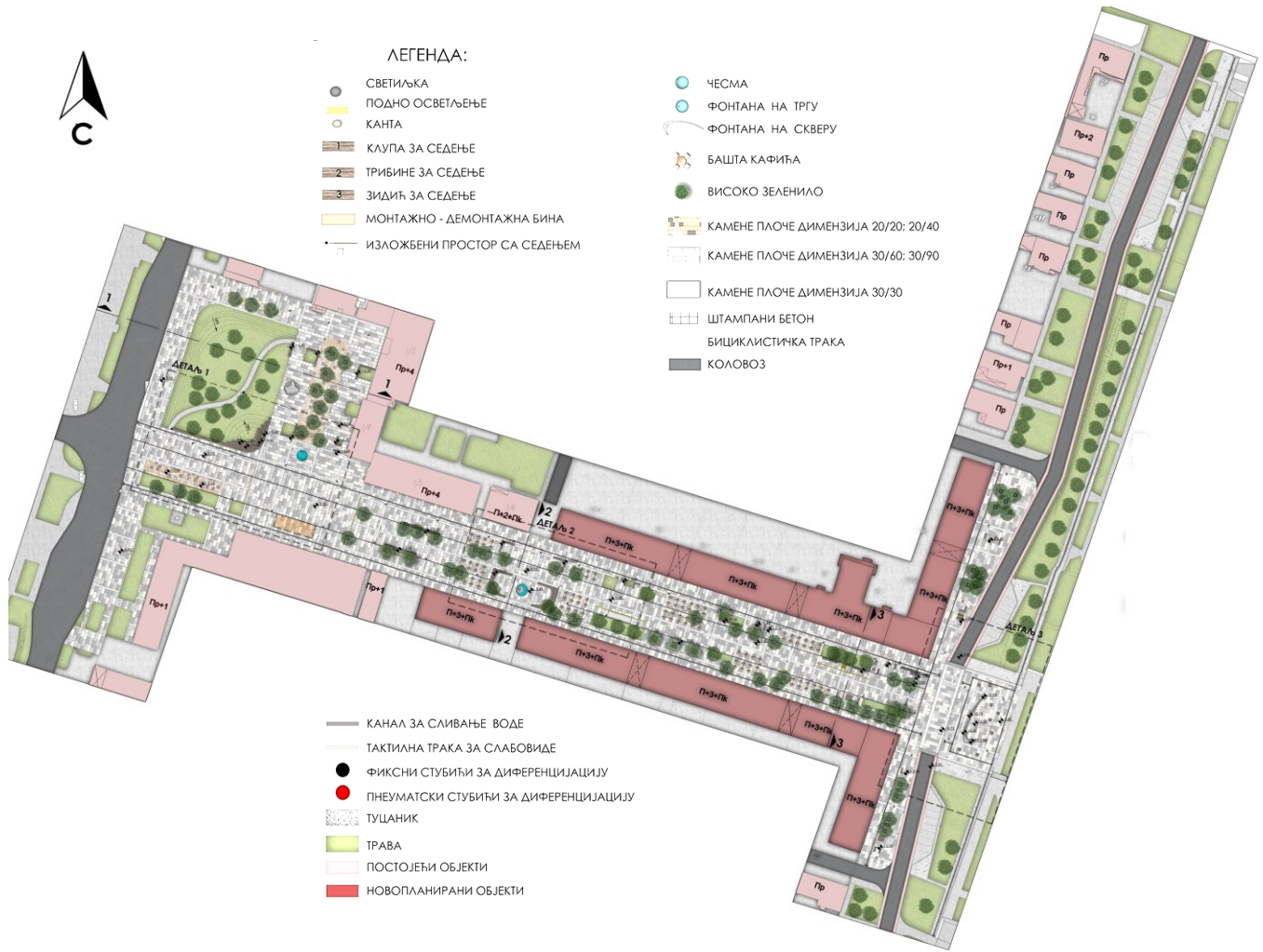
5. PARTERNO I PEJZAŽNO REŠENJE

Na predloženom rešenju izdvajaju se tri prostorno-ambijentalne celine: zona okupljanja sa javnim parkom i pešačkim trgom kod zgrade SO Temerin, pešački koridor Šandora Petefija i ulica Narodnog fronta sa umirenjem kolskog saobraćaja (slika 3).

5.1. Javni park i pešački trg ispred zgrade SO Temerin

Novoprojektovano rešenje tretira integralno čitav prostor omeđen objektima Kulturnog centra, zgrade Opštine i pošte i regulacionom linijom Novosadske ulice, i u okviru ovog područja formira nove prostorno-funcionalne celine. Cilj intervencije je grupisanje zelenih površina, formiranje nove pešačke matrice i kreiranje većih pešačkih površina namenjenih okupljanju korisnika.

Ulazna partija ulice Šandora Petefija, iza raskrsnice sa Novosadskom, se remodeluje tako da predstavlja polazište novoprojektovane pešačke promenade, koja vodi prema Kaštelu i dalje prema

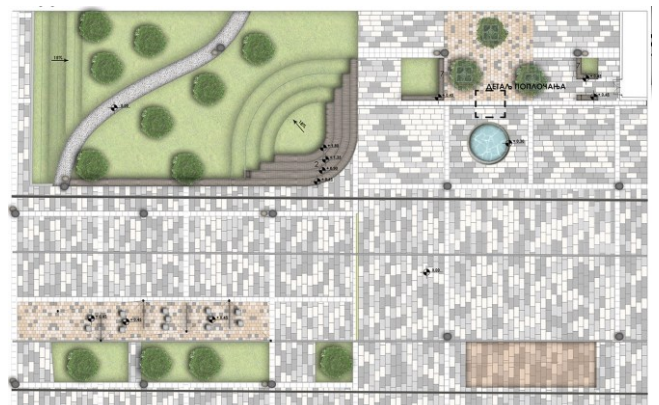

Слика 4 – Партерно и пејзажно решење са приказом уређења јавних површина

Starom parku. Osnovna ideja bila je kreiranje prepoznatljivog „predvorja“, gde će posmatrač-posetilac dobiti prve vizuelne i prostorne informacije o trasi koja je pred njim. U tom području smešten je natkriveni višefunkcionalni prostor, u kome se mogu održavati izložbe Kulturnog centra sa postavkom na otvorenom, različite gradske manifestacije ili ulična prodaja cveća i suvenira (slika 5). Zelenilo ispred Kulturnog centra se delimično remodeluje, kako bi se naglasio ulaz u objekat i bolje definisao ulazni parter.

Prostor parka se proširuje na užrb trotoara Novosadske ulice, a novi prošireni pešački tok na trotoaru formira se preko postojećih uskih traka zelenila. Na taj način formira se veća kompaktna parkovska površina, koju po dijagonali preseca jedna vijugava staza. Obodni deo parka prema Novosadskoj ulici je izdignut na 90cm sa blagim padom prema stazi, kako bi se zelena površina fizički i vizuelno odvojila od

uličnog prostora. U parkovskom prostoru zadržava se većina kvalitetnog visokog zelenila.

Слика 5 – Улазна партија пеšaчке улице Šандора Петеђија

Preostali deo parka sa usitnjenim zelenim površinama se popločava, uz zadržavanje postojećeg drveća koje dobija rozetnu u parteru, kako bi se poboljšala protočnost prostora i omogućilo okupljanje korisnika. U ovom delu predviđeno je sedenje oko kvadratnih zelenih površina. Postojeće spomen obeležje se integriše u predloženo rešenje. Pristup javnim objektima (opština, pošta) iz Novosadske ulice, koji imaju veliku frekvenciju poseta, popločava se u širini 9,6m kako bi se naglasio pravac kretanja prema ulazu u opštinu i formiralo neophodno „predvorje“ ovih javnih sadržaja. Na tom pristupnom potezu takođe se zadržava visoko zelenilo sa metalnim rozetnima u popločanom parteru. Redukcija dela zelenih površina, popločavanje i postavljanje pešačkih obeležja bili su neophodni kako bi prostor omogućio zadržavanje korisnika i povećao stepen privlačnosti, u skladu sa svojim centralnim položajem.

Na prostoru ispred Kulturnog centra formira se pešački trg približno kvadratnog oblika, dimenzija 36,5 x 38,5m, na kome bi se odvijala organizovana okupljanja većeg broja korisnika i važne gradske manifestacije. U prostoru trga predviđaju se prostor za montažnu binu ispred Kulturnog centra (zbog priključenja na potrebne instalacije) i atraktivna vodena površina. Fontana sa prskalicama doprinosi ne samo oblikovnosti prostora, već šum vode deluje smirujuće i pojačava pešački karakter prostora. Granicu prostora trga sa severozapadne strane definišu tribine, čija je maksimalna visina 1,8m. Kvadratnu formu trga u parteru potencira linijska podna rasveta sa istočne i zapadne strane, koja odvaja prostor trga od uličnog koridora. Prostor trga se koristi višenamenski, a dovoljno je veliki da može da prihvati i formiranje gledališta od montažnih elemenata.

Parтерна obrada prostora trga i ostalih pešačkih površina su kamene ploče u dve dimenzije (30 x 60cm i 30 x 90cm), u svetlosivoj, tamnosivoj i beloj boji, čija naizmenična nepravilna postavka kreira dinamičnu kompoziciju u popločanju. Popločana površina ispod postojećeg visokog zelenila i prostora za izložbe na otvorenom su kamene ploče bež, svetlobraon i tamnosive boje, dimenzija 20 x 20cm i 20 x 40cm, postavljene kao mozaik. Bordure su širine 60cm, bele boje, izrađene od granitnih ploča 30 x 30cm, a postavljaju na osovinskom razmaku 9,6m u podužnom i poprečnom pravcu. Jedino su u potezu ispred javnih sadržaja bordure širine 1,2m. U cilju smanjenja troškova, umesto predloženih kamenih ploča može se realizovati i popločavanje štampanim betonom, sa približno istom šarom i dimenzijama. Za osvetljenje su predviđeni kandelabri, uz koje se mestmično predviđaju korpe za otpatke.

5.2. Ulični koridor Petefi Šandora

Linijska prostorno-ambijentalna celina – šetalište Šandora Petefija započinje od raskrsnice sa Novosadskom, delom obuhvata manifestacioni trg i proteže se do novoformiranog pešačkog trga sa umirenjem saobraćaja kod Kaštela - nekadašnjeg dvorca Sečenji. Ovaj objekat predstavlja vizuelnu završnicu pešačkog poteza. Novoformirano šetalište ima nešto veću regulacionu širinu od postojeće ulice, jer se novoprojektovani objekti sa severne strane ulice postavljaju na istu građevinsku liniju kao i postojeće višeporodične zgrade. Šetalište je koncipirano kao niz mikrocelina - segmenata sa raznolikim sadržajima u dve podužne zone, koje tangiraju tri pešačka toka (dva duž uličnog fronta i jedan u središnjoj zoni). Na taj način kretanje čitavom dužinom poteza posmatraču nudi stalnu promenu scenografije.

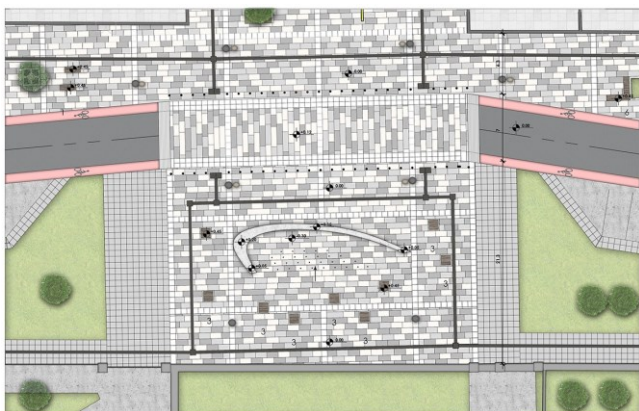
Krećući se od manifestacionog trga ka istoku, u delu šetališta, u kontakt zoni između dva pešačka kretanja, najpre se pozicionira zelenilo. Sa severne strane ulice zadržava se postojeće drveće, ispod koga se pozicionira sedenje, dok se sa južne strane postavlja novo visoko zelenilo. Dalje ka istoku u zoni sadržaja prostor je namenjen baštama ugostiteljskih objekata. Njihovim uvođenjem povećava se intenzitet aktivnosti prostora. Na mestu ukršanja sa pešačkim pravcima iz severnog i južnog prilaza Moše Pijade formira se pešački skver sa sedenjem (slika 6). Ovo je fokalna tačka suticanja glavnog pešačkog toka i sporednih pešačkih pristupa, koja aktivira funkciju okupljanja, zadržavanja i povećava nivo komunikativnosti prostora. Deo ovog skvera spušta se za 45cm, formirajući plato za sedenje orijentisan ka središnjem motivu – česmi. Česma predstavlja prepoznatljiviji reper završetka jedne, i početka sledeće ulične deonice. Do platoa se dolazi stepenicama i rampom. Položaj česme potencira se podnom rasvetom, koja se postavlja u formi kvadrata.

Slika 6 – Pešački skver na mestu ukrštanja ulica Moše Pijade i Petefi Šandora

Krećući se dalje ka istoku, u zoni sadržaja posmatrač sagledava dinamičnu postavku naizmenično pozicioniranih komercijalnih zona letnjih bašti i javnih prostora sa zelenilom, sedenjem i različitim urbanim mobilijarom. Zonu javnih prostora sačinjavaju nisko i visoko zelenilo, zone sedenja sa linijskim i kvadratnim klupama, i zona publik art-a sa sedenjem, uz koju se pozicionira podna rasveta. Svo zelenilo i sav mobilijar (klupe, kandelabri, korpe za otpatke, letnje bašte) prema novim objektima pozicioniraju se tako da tangiraju istu liniju – granicu ivičnog pešačkog toka sa severne strane ulice, dok sa južne strane ulice tangiraju središnji pešački tok. Kandelabri se pozicioniraju obostrano u ulici, a mestimično se pojavljuje i podna rasveta u linijskoj postavci. Na samom kraju uličnog poteza, na istoku, pozicionira se parking za bicikle.

Ukrštanje pešačke ulice Šandora Petefija i ulice Narodnog fronta obavlja se preko skvera, koji se nalazi na koti pešačke površine (slika 7). Uvođenjem skvera kao prepoznatljive urbane forme u postojeću matricu formira se snažan pešački identitet prostora. U svesti posmatrača-korisnika prostora aktivira se asocijacija na protok po meri pešaka i okupljanje. Primat u kretanju imaju pešaci, dok se motorni i biciklistički saobraćaj sprovodi između zaštitnih stubića, u delu skvera bližem pešačkoj ulici. Svi stubići su fiksni, izuzev tri središnja prema pešačkoj ulici koji su pneumatski, kako bi omogućili prolaz interventnih vozila. Većinski prostor skvera, prema Kaštelu, koncipiran je kao prostor za zadržavanje. Na njemu se predviđa fontana u parteru slobodne krivolinijske forme, sa prskalicama, oko koje se pozicionira sedenje.

Slika 7 – Pešački skver na mestu ukrštanja ulica Narodnog fronta i Petefi Šandora

Čitavom dužinom pešačke ulice, od raskrsnice sa Novosadskom do pešačko-kolskog skvera na

ukrštanju sa ulicom Narodnog fronta, predviđaju se obostrano staze za slepe/ slabovide osobe. Ove staze dalje nastavljaju obostrano ulicom Narodnog fronta. Zbog velike regulacione širine ulice Šandora Petefija, odvođenje vode u uličnom profilu takođe se rešava dvostrano, ka podužno postavljenim kanalima sa dekorativnom rešetkom širine 20cm. Predviđeni nagibi uličnog profila iznose 2%. Postojeće visoko zelenilo dobrog kvaliteta se zadržava sa obe strane ulice u okviru zelenih površina ili sa rozetnama oko stabla koje omogućavaju navodnjavanje. Planira se uklanjanje drveća lošeg kvaliteta ili vrsta neodgovarajućih za formiranje drvoreda, i zamena novim sadnicama breze (*Betula pendula* – bela breza) koja dominira duž ulice Šandora Petefija. U delovima ulice gde je predviđeno sedenje, planira se sadnja drveća koje razvija gustu krošnju i formira hladovinu – lipa (*Tilia tomentosa* – srebrna lipa).

Dominantna parterna obrada šetališta su takođe kamene ploče u dve dimenzije (30 x 60cm i 30 x 90cm), u svetlosivoj, tamnosivoj i beloj boji, sa naizmeničnom nepravilnom postavkom. Popločanje se postavlja u modularnom rasteru 9,6 x 9,6m, sa naglašenim belim bordurama širine 60cm od granitnih ploča 30 x 30cm. Njihova modularna postavka vizuelno određuje prostor i definiše manje podceline. Kao i kod ulaznog dela ulice i manifestacionog trga, u cilju smanjenja troškova može se realizovati popločavanje štampanim betonom, sa približno istom šarom i dimenzijama.

5.3. Ulica Narodnog fronta sa umirenjem saobraćaja

Novoprojektovanom trasom kolovoza i biciklističkih staza, koja se slama na deonicama od 80m, saobraćaj se usporava i omogućava komfornije/ bezbednije korišćenje pešačkog skvera ispred zgrade Kaštela. Kolovozi se asfaltiraju, dok se biciklističke staze izrađuju od bojenog betona (bledocrvena boja). Ispred novoprojektovanih zgrada prostor se popločava i uređuje za sedenje, s obzirom da se na tom mestu očekuje veća frekvencija korisnika zbog novih centralnih sadržaja u prizemlju. Na ostatku uličnog poteza u najvećoj meri se zadržavaju postojeće zelene površine i visoko zelenilo, odnosno redefinišu se u skladu sa novoplaniranom trasom. Pešački pravci – trotoari odvijaju se uz regulacionu liniju ulice u širini od 2m, odnosno odvojeni su od kolovoza i biciklističke trake postojećim zelenilom. Obrada trotoara u ovoj ulici je štampani beton.

7. ZAKLJUČAK

Predloženo rešenje u najvećoj mogućoj meri poštuje Generalni plan naselja i nasleđenu urbanu matricu. Osnovni cilj kome se teži je unapređenje čitave urbane strukture užeg konteksta – kreiranje savremenog, reprezentativnog ambijenta po meri pešaka, sa visokim stepenom urbaniteta, visokim nivoom atraktivnosti i velikom koncentracijom aktivnosti, uz poštovanje istorijske dimenzije prostora i konteksta okruženja (slika 8).

Slika 8 – Trodimenzionalni prikaz dela centralnog područja

Konkretni ciljevi koje ostvaruje predloženo rešenje jesu sledeći:

(1) **Remodelacija postojećih/ kreiranje novih pešačkih površina** u prostoru užeg konteksta, i njihovo umrežavanje sa neposrednim okruženjem (širi kontekst), kroz formiranje kontinualne pešačke promenade i približavanje parku.

(2) **Povećanje intenziteta korišćenja prostora**, u skladu sa njegovim centralnim duhom, kroz forsiranje pešačkog karaktera ambijentalnih celina (uvođenje trgova, skverova, koridora, letnjih bašti).

(3) **Kreiranje identiteta i duha mesta (genius loci)**, kroz remodelaciju partera i ulične scenografije, uvođenje novih sadržaja, aktivnosti i urbanih formi, kreiranje heterogene ali integrisane ulične strukture i pozicioniranje više prepoznatljivih motiva i prostornih repera.

LITERATURA

- [1] Bohl, C.: *Placemaking: Developing Town Centres, Main Streets and Urban Villages*, Urban Land Institute, Washington, DC, 2002.
- [2] Ćuković, M.: *Gradski centri*, Svjetlost, Sarajevo, 1985.
- [3] Dinić M.: *Urbana rekonstrukcija zone centra: Studija slučaja blok B u Nišu*, Nauka+Praksa br.10, str. 5-16, Niš, 2007.
- [4] Dinić M., Mitković P.: *Mixed use development and central city zone: implementation guidelines*, Annual of the University of architecture, civil engineering and geodesy Sofia, International Conference UACEG 2009: Science & Practice, Fascicule I – Architecture, vol. XLIV, pp. 85-93, Sofia, 2009.
- [5] Dinić M.: *Revitalizacija gradskog centra u kontekstu održivog razvoja*, Nauka+Praksa br.12.1, str. 18-21, Niš, 2009.
- [6] Dinić, M.: *Mešovite funkcije u obnovi gradskog centra*, Zadužbina Andrejević, Beograd, 2009.
- [7] Gupta, P.K.: *Creating Great Town Centers and Urban Villages*, Urban Land Institute, Washington, DC, 2008.
- [8] Kemp, R.L. (editor): *The Inner City: A Handbook for Renewal*, McFarland&Company, Jefferson, North Carolina, 2001.
- [9] Llewelyn-Davies, A.B. & associates: *Priručnik za urbani dizajn*, Prograf i Orion Art, Beograd, 2009.
- [10] Mitković P., Dinić M.: *City center organization and its influence on the city structure*, Facta universitatis, series Architecture and civil engineering, vol.3, No 1, pp. 41-56, Niš, 2004.
- [11] Paumier, C.: *Creating a Vibrant City Center - Urban Design and Regeneration Principles*, Urban Land Institute, Washington DC, 2004.
- [12] Rossi, A.: *Arhitektura grada*, Građevinska knjiga, Beograd, 1996.
- [13] Tanić, M., Keković, A., Penić, M., Mitković, P., Kondić, S., Petrović, M., Nikolić, V., Brzaković, M., Petrović, M., Stojković, M.: *Idejno urbanističko-arhitektonsko rešenje uređenja banjско-hoteskog kompleksa uz istočnu obalu jezera Palić*, Nauka+Praksa br.17, str. 49-54, Niš, 2014.
- [14] Vaništa-Lazarević, E.: *Obnova gradova u novom milenijumu*, Classic map studio, Beograd, 2003.
- [15] Whyte, W.H.: *City: Re-discovering the Centre*, Doubleday, New York, 1988.